Tartalomszűkítés, jelentéscsonkítás

dr. Rigó Mihály
ny. mérnök

Írásom célja annak elfogadtatása, hogy helyes a „smart” szó használata, és helytelen az ezzel kapcsolatban használt „okos” szóé.
A korábbi két dolgozatomban leírtam, de most is szeretném nyomatékosítani azt, hogy a „smart” szóval nincs semmi gond! Én nem ezt „támadom”. Céltáblámra a „smart” „okos”-ra fordítását, inkább ferdítését tettem.

Indoklásom lényege: a helytelen használat oka a fordítói hiba, és a szótárhiba. Ebben az esetben is tartalomszűkítés, jelentéscsonkítás történt. Ez egyszerűen hamisítás.

Minden nyelvben vannak többjelentésű szavak.
Ilyen a magyarban pl. a szög.
Az egyik jelentése az a tárgy, melyet tartóelemként használunk valaminek a felakasztására, melyet kalapáccsal verünk be a falba.
A második jelentése pedig geometriai. A két félegyenes – ha kezdőpontjuk egybeesik – közti síkrész.
Ha most ez alapján készülne, mondjuk egy magyar-litván szótár, és abba a szögnek csak az első jelentése kerülne említésre, el lenne hallgatva a geometriai jelentés, akkor állna elő hasonló eset.

Hiszen vannak az egynyelvű – korábban értelmezőként nevezett – angol szótárak, melyek részletesen megadják a smart összes angol nyelvterületi jelentését.
Majd jön az angol-magyar szótár, amely ebből szemezget, ebből mazsoláz, végeredményként az angol jelentéssornak CSAK EGY RÉSZÉT veszi át. Önkényesen! Kár, hogy ezt csak én veszem észre!

A hiba tehát kétféle:

1. szótárszerkesztési; a jelentéstartalom torzítása, torzulása tagadhatatlan!
2. Fordítói: aki nem vette a fáradságot arra, hogy az angol értelmező szótárakban utánanézzen a valódi, az ide illő jelentésnek!

A kérdés:

1. kinek kötelessége a hibát javítani?
2. Kinek érdeke a tagadhatatlan hibát takargatni, a hibajavítást gáncsolni? Kinek érdeke félrebeszélni?

Mi is történt?

Miért?
A 2. dolgozatomban ezt tetszik találni:

A smart fogalma¶

Adjective [edit]

smart (comparative **smarter** or **more smart**, superlative **smartest** or **most smart**)

1. Causing sharp pain; stinging. [quotations ▼]
2. Sharp; keen; poignant.
   *a **smart** pain*
3. Exhibiting social ability or cleverness. [quotations ▼]
4. (informal) Exhibiting intellectual knowledge, such as that found in books.
5. (*often in combination*) Equipped with digital/computer technology.
   ***smart** bomb, **smart** car*
   ***smart**card, **smart**phone*
6. Good-looking.
   *a **smart** outfit*
7. Cleverly shrewd and humorous in a way that may be rude and disrespectful. [quotations ▼]
   *He became tired of his daughter's sarcasm and **smart** remarks.*
8. Sudden and intense. [quotations ▼]
9. (US, Southern, dated) Intense in feeling; painful. Used usually with the adverb intensifier *right*.
   *He raised his voice, and it hurt her feelings right **smart**.*
   *That cast on his leg chafts him right **smart**.*
10. (archaic) Efficient; vigorous; brilliant. [quotations ▼]
11. (archaic) Pretentious; showy; spruce.
    *a **smart** gown*
12. (archaic) Brisk; fresh.
    *a **smart** breeze*

Látható az, hogy a szótár a smartnak 12 db jórészt egymástól független jelentést tulajdonít.
Látható, hogy jóval nagyobb a választék, mint az angol-magyar szótár esetén!¶
A nekünk fontos az 5. jelentés:¶

5. (*often in combination*) Equipped with digital/computer technology.

***smart** bomb, **smart** car*

smart**card, **smartphone

Tehát:¶

„Equipped with digital/computer technology.”¶

Tehát minden kütyü smart, amelyikre igaz:¶

„Felszerelve digitális/computer technológiával!¶

https://en.wiktionary.org/wiki/smart¶

¶

Kissé kinagyítva:

Látható az, hogy a szótár a smartnak 12 db jórészt egymástól független jelentést tulajdonít.
Látható, hogy jóval nagyobb a választék, mint az angol-magyar szótár esetén!¶
A nekünk fontos az 5. jelentés:¶

5. (*often in combination*) Equipped with digital/computer technology.

***smart** bomb, **smart** car*

smart**card, **smartphone

Tehát:¶

„Equipped with digital/computer technology.”¶

Tehát minden kütyü smart, amelyikre igaz:¶

„Felszerelve digitális/computer technológiával!¶

https://en.wiktionary.org/wiki/smart¶

¶

Röviden azt is mondhatjuk, hogy számítógéppel kapcsolatos, számítógépesített. Minden egyéb jelentés hamis! **Semmi értelme helyette az „okos”, ide nem illő szó használata.** Ezt a helytelen gyakorlatot minél előbb le kell állítani!¶

A teljesen egyértelmű, pontos definíciónak semmi köze semmiféle okossághoz! Ez egy súlyos félrefordítás, mely azért következett be, mert a fordító nem jó szótárat használt, mert a tolmács nem volt körültekintő, és minimális munkát sem fordított a munkájára!¶

Az angol helyesen jár el, mert ő az 5. jelentést használja a műszaki, számítástechnikai környezetben!

A lényeg:

az eredeti helyen, az angolban a „smart”-nak egy tucat jelentése van!

Ebből van egy, mely nekünk, a mi esetünkben, tökéletesen megfelel. Ez az, amit fentebb is pirossal kiemeltem a 2. dolgozatomból.

A mi gondunk, hogy sajnos éppen ez a legjobb jelentése nincs még benne a hazai szótárakban. EZ SZÓTÁRHIBA! Miféle az a magyar szótár, mely megcsonkítja az angol eredetit?

MIÉRT NEM FOGADJUK EL AZ ANGOL ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR KIJELENTÉSÉT? MIÉRT ZÁRUNK KI TELJESEN ÖNKÉNYESEN EGY JELENTÉST? MI JOBBAN TUDJUK, MINT AZ ANGOLOK? Nem orvosi eset ez inkább?

A lényeg annak a bizonyos technológiának a használata, mely még pontosabban, szintén a dolgozatomból kivéve:

¶

„Az·IKT·(angolul·ICT)·az·információs·és·kommunikációs·technológiákat·jelöli.”·Az·IKT·a·dolgozataim·kulcsfogalma.¶

http://tanarblog.hu/attachments/2787_PILAkademia_bevezeto.pdf¶

¶

Az angol tehát nagyon pontosan definiálja a „smart” szót. Így ezzel semmi baj!

Egyértelmű: akkor siklik ki a téma, amikor a hitvány, a hiányos magyar-angol szótárt kézbe vesszük, és bedobjuk a magyaroknak az „okos” szót!

Rendkívül fontos egy szó sok jelentéséből a legmegfelelőbbet kiválasztani, mivel ezek között egymással össze nem függők, teljesen más jelentésű tartalmak is lehetnek, mint pl. a magyar szög szónak is.

Fordítói hiba azt hinni, hogy ezek a jelentések egyenértékűek, ezek egymással bátran helyettesíthetők. Egy mértan könyvben furán adná ki magát, ha derékszög kalapálásáról értekezne valaki. Ennyi intelligencia elvárható egy fordítótól!

Ami elvárható:

1. a szótárhibát minél előbb javítani kell. Nem tudom, hogy van-e ennek javítási előírása.
2. Elő kellene írni a fordítóknak az illető nyelv értelmező szótárainak kötelező használatát, ha ez nem nyilvánvaló, mint az előbbiekből is látható!
3. A szótárszerkesztők fő bűnei közé kell tenni a jelentéscsonkítás, a tartalomszűkítés tiltását.
4. Az „okos” szót a „smart” környezetben használók figyelmét pedig nyomatékkal fel kell hívni a totális tévedésre, a jelentéscsonkításra.
5. Állást kell foglalni arról, hogy az előbbi jelentéstorzítás, tartalomlopás büntetlenül megtehető-e?
6. Mindezt le kell közölni valamely nyelvészeti médiumban.
7. Ha egy valamely tudomány (gépészet, városfejlesztés, építészet) használja a „smart” jelentést, akkor előbb döntse el: a valódi értelmet használja, és megőrzi tudományos jellegét, vagy befekszik a marketinges törekvéseknek.
8. Az „okosozás” még semmi ahhoz, ami a következő években várható az új ipari forradalom, a mesterséges intelligencia beindulása miatt várható. Ha nem lépünk, akkor ellep bennünket a ránk ömlő szemétcunami.

Szeged, 2018. szeptember 22.